

Naturskolen i Viborg Kommune

Årsberetning for 2012

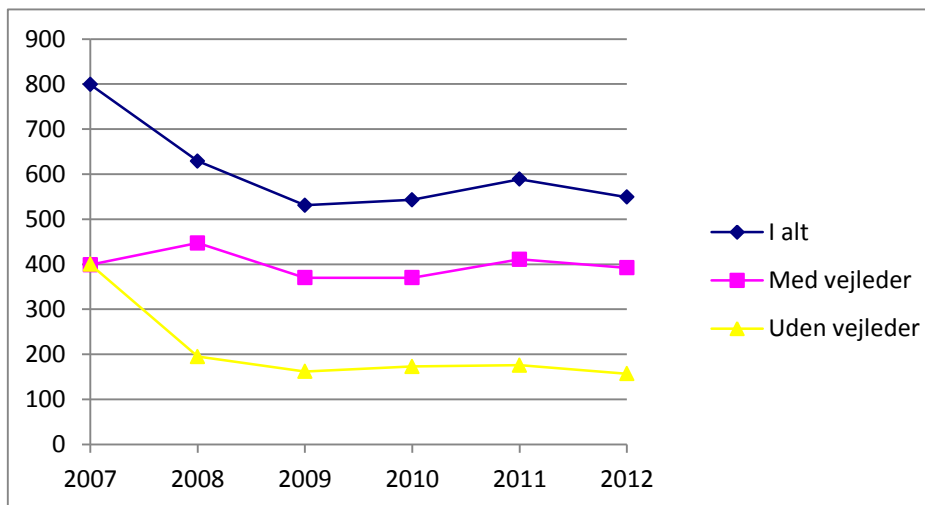

2012 stod i 25 års jubilæets tegn

Efter at vi i 2011 havde slået alle rekorder mht. aktivitetsniveau, lå det i kortene, at 2012 var et år, hvor vi skulle samle op på de foregående 25 års udvikling. Derom senere i årsberetningen.

Først den almindelige opsamling af data for aktiviteterne.

Antal arrangementer 2007 – 2012

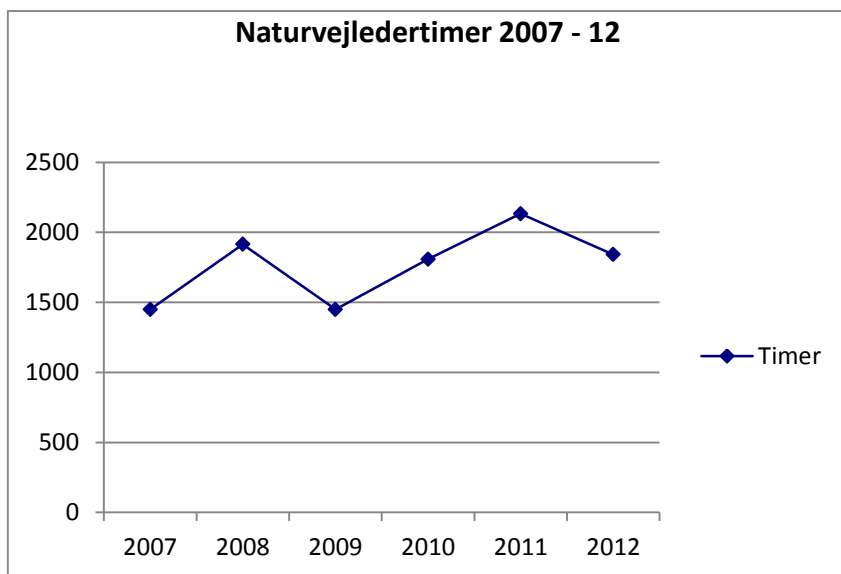
Naturskolen registrerede i 2012 i alt **549 arrangementer**, hvilket er **et fald på 6 % i forhold til 2011**, men dog **stadig 2 % mere end i 2010**.

Arrangementerne er fordelt på 392 arrangementer, hvor en eller flere af naturvejlederne var involveret og 157 hvor vores gæster blot lejede eller lånte lokaler m.v.

Andelen af **besøg med naturvejleder udgjorde således 71 %** af det samlede besøgstal, hvilket er 1 % mere end året før. Vi holder således fast i aktiveringsstrategien fra 2008, der går ud på at satse på aktiviteter med naturvejledning frem for blot at udlåne/leje vores faciliteter.

Vi regner med at holde samme aktivitetsniveau i 2013.

Antal naturvejledertimer

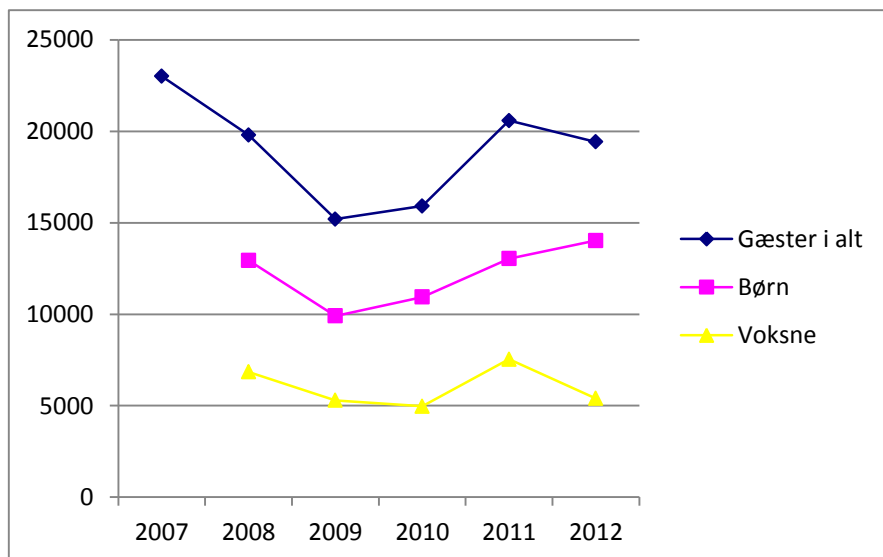
Kurven viser hvor mange timers direkte naturvejledning, der er blevet leveret af naturskolen i årets løb. Efter et par år med støt stigning i antallet af naturvejledertimer kan vi notere et fald på 14 % fra 2011 til 2012. Niveaulet ligger dog stadig 2 % over 2011. Udsvinget kan for en stor del forklares ved, at vi i 2011 havde en række praktikanter, der var så gode at de selv i nogen grad kunne varetage naturvejlederopgaver.

Naturvejlederne bruger omkring 27 % af tiden på direkte naturvejledning. Resten af tiden går med planlægning og anden forberedelse samt vedligeholdelse af grej og andre faciliteter. De store sæsonudsving er medvirkende til at andelen af direkte naturvejledning er vanskeligt at øge. Samtidig påtager naturskolens naturvejledere sig i stigende udstrækning andre opgaver som f.eks. naturfagskoordinator,

formand for A-husforeningen m.v. Mere herom i senere afsnit af denne årsberetning.

Vi arbejder med planer om at udvide naturvejlederkapaciteten i 2013 med en kombineret servicemedarbejder- naturvejleder funktion.

Antal gæster 2007 - 2012

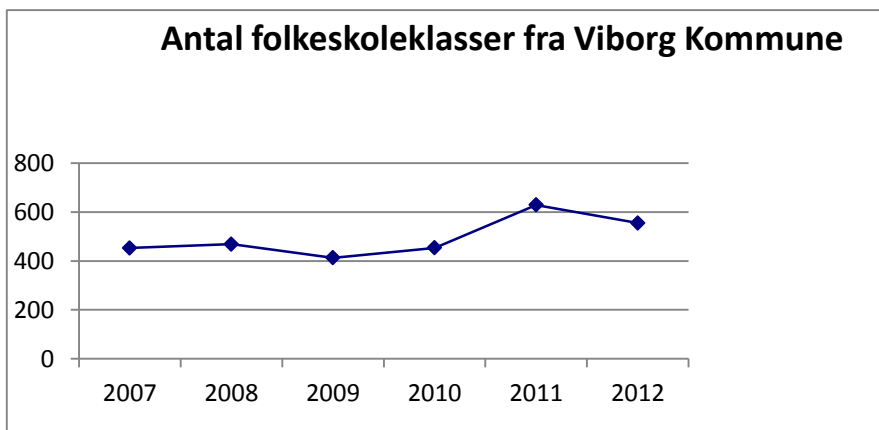
I 2012 har vi haft **19.417 gæster fordelt på 14.023 børn og 5.394 voksne, hvilket er et fald på 4 % i forhold til 2011, men stadig 30 % mere end i 2010.**

72 % af gæsterne er børn, hvilket er en stigning i forhold til de 63 % i 2011.

De knap 400 gæster på herberget er ikke regnet med.

Vi forventer at holde niveauet omkring de 20.000 gæster fremover.

Antal klasser fra Folkeskoler i Viborg Kommune

Naturskolen har i 2012 haft besøg af **555 klasser fra Viborg Kommunes folkeskoler**, hvilket er **et fald på 9 % i forhold til 2011**, men dog ligesom for antal arrangementer og antal gæster en stigning på ca. 2 % i forhold til 2010.

Begrebet ”skoleklasse” indeholder i denne forbindelse alle grupper under Børn og Unge i Viborg Kommune, altså også SFO, børnehaver, lærergruppe m.fl.

Begrænsninger i skolernes ressourcer til f.eks. transport har vi forsøgt at imødekomme ved i stigende grad at tilbyde at flytte aktiviteterne ud i gå- eller cykleafstand fra skolerne. Bestræbelserne på at flytte aktiviteter ud i skolernes nærområder er nærmere belyst i et af de næste afsnit, og vil blive yderligere forstærket i 2013.

Skolernes brug af naturskolen

Skolerne i Viborg Kommune er naturskolens primære målgruppe. Nedenstående tabel viser, i hvor høj grad den enkelte skole benytter sig af naturskolens tilbud.

Skole	Klasser i alt 2012	Heraf ordinære klasser	Specialklasser	Besøg uden naturvejleder	Klasser i alt 2011	+/- i forhold til 2011
Hald Ege	52	27	16	9	47	+ 5
Søndre	42	35		7	55	÷ 13
Egeskovskolen	41	29	8	4	58	÷ 17
Bøgeskovskolen	40	40			43	÷ 3
Vestervang	32	30		2	13	+ 19
Overlund	27	14		13	31	÷ 4
Nordre	26	12	12	2	39	÷ 13
Rødkærsbro	24	12	10	2	17	+ 7
Lyshøjskolen	22		22		18	+ 4
Karup	19	18		1	3	+ 16
Møllehøj	16	16			3	+ 13
Houlkær	15	13		2	19	÷ 4
Stoholm	14	12		2	6	+ 8
Mønsted	13	11		2	10	+ 3
Finderuphøj	12	1	10	1	11	+ 1
Ulbjerg	11	11			38	÷ 27
Rosenvænget	10		9	1	15	÷ 5
Ørum	8	8			8	0
Møldrup	7	7			5	+ 2
Frederiks	5	5			32	÷ 27
Sparkær	5	5			0	+ 5
Vestre	5	2		3	14	÷ 9
Vestfjends	4	4			12	÷ 8
10'eren	2	2			0	+ 2
Løgstrup	2	1		1	2	0
Brattingsborg	1	1			8	÷ 7
Hammershøj	1			1	7	÷ 6
Skals	1			1	6	÷ 5
Sødalskolen	0				0	0
I alt	457	316	87	54	520	÷ 63

Antallet af skoleklasser fra Viborg Kommunes folkeskoler, der har benyttet sig af naturskolens tilbud er **faldet fra 520 i 2011 til 457 i 2012. Et fald på 12 %.**

Når tallet ikke stemmer overens med tallet i afsnittet ovenfor, skyldes det, at vi her har pillet arrangementer for børnehaver, dagplejer m.fl. ud, og i denne sammenhæng kun ser på folkeskolernes brug af naturskolen. Som det fremgår, er der store udsving i hvor meget skolerne bruger naturskolen og i om skolens brug har været stigende eller faldende. I mange tilfælde skyldes et udsving, at en skole f.eks. har haft en teamuge med emner, hvor naturskolen har været inddraget det ene år, mens det et andet år har været mindre relevant at inddrage naturskolen.

Skoler med specialklasser rangerer gennemgående højere i besøgstatistikken eftersom vi har haft særlig fokus på specialklasserne. Mere om specialklassernes brug af naturskolen i næste afsnit.

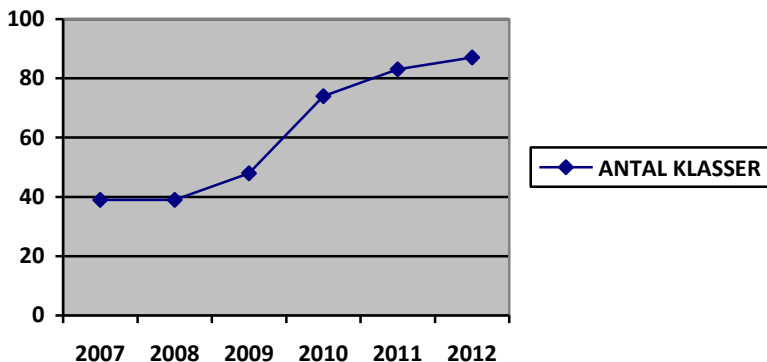
Oversigten giver anledning til overvejelser om, at lave en særlig oplysningskampagne om naturskolens tilbud overfor de nederste 10-12 skoler på listen.

Specialklasser på naturskolen

Naturskolens tilbud har altid haft særlig interesse for specialklasserne, der her har fundet praktiske aktiviteter, der appellerer til eleverne og rum for deres udfoldelser.

Sari har i de seneste år brugt en del energi på at opbygge forløb, der er specielt tilpasset disse elever. Der er ofte tale om længere forløb med f.eks. et besøg på naturskolen hver eller hver anden måned gennem hele skoleåret.

Antal specialklasser på naturskolen 2007 - 2012

I 2012 udgjorde specialklasserne 19 % af alle de klasser fra Viborg Kommunes skoler, der besøgte naturskolen.

I februar 2011 arrangerede naturskolen en tema-eftermiddag med særlig fokus på specialklasserne, for at samle op på vores erfaringer, og drøfte dem med lærerne i disse klasser. Vi forsøgte at følge op med et tilsvarende arrangement holdes i februar 2012, men det måtte aflyses på grund af manglende tilslutning.

Naturskolen har fortsat fokus på tilbud til specialklasserne, og følger udviklingen omkring inklusionsbestrebelsene. Vi laver mange arrangementer med særlig fokus på samarbejdsrelationer i en eller flere klasser, og har således samlet en del erfaringer, der kan inddrages i de kommende inklusionsbestrebelsene.

I den forbindelse kan nævnes, at vi i 2013 planlægger et samarbejde med SSP om samarbejdsarrangementer.

Børnehaver og dagplejer på naturskolen

Børnehaver og dagplejere kan benytte naturskolens tilbud på lige fod med skolerne.

Hvad angår dagplejere, er vores erfaring, at det giver den bedste udnyttelse af vores erfaringer, enten at lave kurser for dagplejerne eller lave større arrangementer med tilbud om mange aktiviteter til mange dagplejer med deres børn. Vi har i 2012 holdt to sådanne

dagplejerdage i henholdsvis Møldrup og Skals.

For at minimere forberedelserne ved flytning af grej mm. forsøger vi i 2013 at lave tilsvarende arrangementer for dagplejen om formiddagen og for børnehaverne om eftermiddagen.

Aktiviteter geografisk fordelt

I 2012 er vores aktiviteter foregået på følgende lokaliteter:

Lokalitet	2012	2011
Hald	330	333
Kjællinghøl	60	77
Jægerhytten	46	38
Hvolris	38	43
Bøgely	18	9
Bjerring Egeskov	6	5
Vindum Skov	5	2
Karup Anlægget	4	
Viborg Hedeplantage/Hald Egeskov	3	18
Undallslund Plantage	3	2
Skoven ved Bøgeskovskolen	3	2
Spangsdal ved Overlund	3	
Børnehaven Prinsen	3	
Vestfjendsskolen	2	4
Dynamitskoven i Stoholm	2	2
Åstrupgård Plantage ved Møldrup	2	1
Rødning Sø	2	1
Grusgraven bag Søndre Skole	2	
Ulbjerg Skole	1	8
Vestervangsskolen	1	4
Børnehaven Spurvehuset	1	4
Mønsted Børnehave	1	3
Ulbjerg Klint	1	2
Futdalen	1	2
Ø Bakker	1	1
Æblehaven ved Rødkærsbro Skole	1	
Viborg Vandrehjem	1	

Søndre Mølle	1	
Skals Skoleskov	1	
Skals	1	
Skagen	1	
Rødning Forsamlingshus	1	
Papfabrikken	1	
Mønsted Skole	1	
Mønsted Kalkgruber	1	
Møldrup Anlægget	1	
Latinerly	1	
Kompedal	1	
Gudenåen	1	
Engelsborg Børnehave	1	
Borup Hede	1	

Sammendrag af lokaliteter for naturskolens aktiviteter

	2012		2011	
	Antal	%	Antal	%
Haldområdet	330	60	318	60
Kjællinghøl/Jægerhytten/Bøgely	124	23	125	24
Andre steder i Viborg Kommune	55	10	64	11
Hvolris	38	7	42	7
Udenfor Viborg Kommune	2		2	
I alt	549	100	585	100

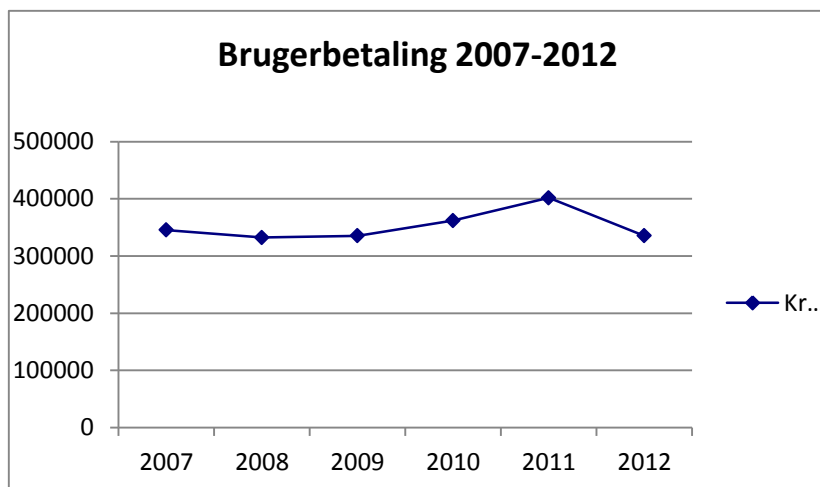
Hovedparten af aktiviteterne finder sted i Hald området og omkring Kjællinghøl og Jægerhytten, hvor vi har vores hovedbaser.

I 2009 lavede vi aftale med Hvolris Jernalderlandsby, om at Vibe varetager deres skoletjeneste i ca. 400 timer om året. Disse aktiviteter er derfor taget med i denne oversigt.

I takt med at skolerne har færre midler til transport forsøger naturskolen at sprede os over hele Viborg Kommune, således at aktiviteterne, udover at foregå omkring naturskolens faste faciliteter, også kan afvikles i naturområder tæt på elevernes skole. Foruden at spare transporttid og penge giver det også eleverne et bedre kendskab til deres lokalområde.

Vi udbygger i 2013 disse bestræbelser på at sprede aktiviteterne. Som en vigtig brik i det spil knytter vi tættere kontakt til de medarbejdere, der varetager forvaltningen af Viborg Kommunes naturarealer.

Brugerbetaling

Brugerbetaling dækker brugernes betaling for leje af faciliteter og betaling for naturvejledning samt honorar for eksterne aktiviteter i form af arbejde for Hvolris Jernalderlandsby.

Brugerbetalingen ligger på et ret stabilt niveau omkring 350.000 kr. idet vi dog har registreret et fald på ca. 50.000 kr. fra 2011 til 2012.

Naturskolens markedsføring overfor betalende grupper er meget beskeden. En øget markedsføring ville givetvis kunne øge andelen af betalende gæster, på bekostning af den primære brugergruppe i form af skoler og børneinstitutioner fra Viborg Kommune.

Vi regner med en brugerbetaling på samme niveau i 2013.

Aktiviteter

I nedenstående tabel er aktiviteterne i de sidste 4 år opstillet efter hvor mange gange vi har afviklet aktiviteten.

	2012	2011	2010	2009	2008
Samarbejde	28	25	21	28	26
Jernalder	23	39	19	18	2
Hyttebygning	20	16	10	5	18
Astrid Lindgren	18	6	9	12	14
Dyrene i skoven	15	17	17	7	16
Smedning	13	10	7	3	
Sanserne	12	7	8	4	8
Svampe	11	14	19	6	10
Fugle	11	9	9	9	21
De 5 Halder	11	7	13	7	6
Vikinger	10	19	18	6	13
Træfældning	9	23	12	6	21
Vandhul	9	11	10	11	11

Nat-natur-tur	8	21	15	16	17
Harry Potter	8	8	14	13	13
Dansk	8				
Landskabet	7	12	10	13	16
Fiskeri	7	7	10	2	14
Takt og tone i naturen	7	5			10
Heden	7	4	2	1	8
Matematik i naturen	6	1	11	8	6
Leg i naturen	5	22	10	14	15
Insekter og andre smådyr	5	11	1	4	11
Naturlyrik	5	9	7	1	4
Grøn mad	5	8	6	4	3
Naturskolen	5	3	6	13	12
Forår	5	3	6	4	4
Indianere	5			2	
Grøn sløjd	4	14	1	3	6
Bål	4	9	8	4	
Bier	4	7	6	1	8
Småbørnsdage	4	5			
Julearrangement	4	3	5	4	1
Botanik	4	3	3		4
Robinson Crusoe	4	1	3	2	1
Middelalder	4	1			
Vandets kredsløb	3	11	4		1
Skovtur	3	10	9	13	20
Billedkunst i naturen	3	6	3		5
H.C. Andersen	3	2	1	2	3
Stenalder	3		4		
Vejr og klima	2	3	6	10	1
Grevens Fejde	2	1	2	5	5
2. verdenskrig rollespil	2		1	3	

Sneaktiviteter	2				
Kalkgruberne	2			1	
Bær	1	5	2	4	8
Mosen	1	5	1		
Efterår	1	2	1	1	4
Vildmarkstur langs Dolerup Bæk	1	2	1	1	3
Ulbjerg klint	1	2	2	2	
Kjællinghølhistorie	1	1			1
Vinter	1	1		1	
Reformationen	1	1			
Nationalpark - rollespil	1	1	1	1	1
Robin Hood	1		2	5	5
Jens Langkniv	1			1	
Aakjær	1		1		
Ole og Koglefolket	1				
Cykeltur		21	21	12	4
Skoven		5	7	2	18
Børn i naturen – kursus		5	8		13
Historiefortælling		3	5	2	6
Naturvejledning		1	1		1
Rotur			7	4	15
Kursus for dagplejere					13
GPS			3	1	8
Hærvejen			4	1	4
Bronzealder			3	2	
Grønland					5
O-løb			2	1	1
Klatring				1	2
Drager				2	
Skoven som arbejdsplads				1	1

Astronomi					1
Flyvende ting			1		
Historisk værksted			3	1	4
Landbrug					1
Plantning				1	
Sjægter			1		
Trolde				1	

Der sker helt automatisk en forskydning med tiden, der dels beror på brugernes efterspørgsel og dels på naturvejlederens interesser, idet vi automatisk gør mere reklame for aktiviteter, vi er mest interesseret i. Spændvidden afspejler således, den bredde naturvejlederne har i baggrund, evner og interesser.

Deler man aktiviteterne i 2012 op i faggrupper ser billedet således ud:

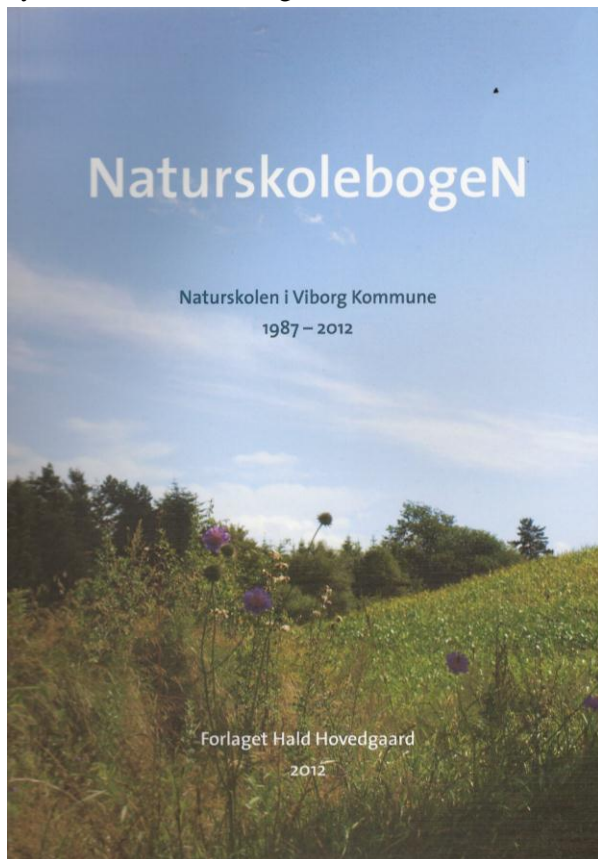
	Antal aktiviteter i 2012	Fordeling i %
Naturfag	148	41
Historierelaterede emner	60	17
Dansk og billedkunst	53	15
Håndværk	46	13
Samarbejdsarrangementer	40	11
Friluftsliv og bevægelse	11	3

Man kan altså konkludere at vi fortsat er en naturskole selvom vi breder os ret meget ind over andre fag.

Efter at vi i NaturskolebogeN har beskrevet alle vores aktiviteter grundigt, har vi i 2013 ambitioner om at ”genopfinde” vores aktiviteter.

Naturskolebogen

I forbindelse med naturskolens 25 års jubilæum har vi udgivet NaturskolebogeN, der er lavet som en håndbog for naturskoler og andre, der arbejder med børn og natur. NaturskolebogeN blev uddelt som gave til alle gæster ved jubilæet og til lærer, der efterfølgende har besøgt naturskolen med deres klasser. Ligeledes er bogen uddelt til byrådet, skolelederne og til skolebibliotekerne.

Friluftsrådet har støttet trykning af bogen med 25.000 kr., hvilket gør at vi kan sælge bogen til en pris på 100 kr. Vi har indtil årsskiftet solgt 79 eksemplarer, og forventer en langt større efterspørgsel, efterhånden som bogen bliver anmeldt i diverse tidsskrifter: Folkeskolen, Naturvejleder, spejderblade m.fl.

25 års jubilæum

Til vores åbent hus arrangement havde vi i løbet af dagen ca. 140 gæster, der blev beværtet af Mercantec's dygtige restaurantelever.

Naturskolen takker for de mange gaver, der allerede er blevet plantet, hængt op eller på anden måde har fundet sin rette plads på naturskolen.

Naturfagskoordinator

I januar udpegede skoleforvaltningen Jens til at varetage funktionen som naturfagskoordinator i Viborg Kommune. Da der ikke forelå nogen nøjere beskrivelse af, hvilke forventninger, der var til funktionen, forsøgte naturskolen at etablere et netværk med en naturfagskontaktlærer på hver skole. 27. marts arrangerede vi et møde for disse kontaktlærere. På et skoleledermøde blev skolelederne bedt om at udpege en kontaktlærer fra hver deres skole til dette kontaktnet. Det resulterede i tilbagemelding fra 5 skoler. Fra NTS-centret i Naturvidenskabernes Hus fik vi yderligere fat i emailadresser på naturfagskontaktlærere fra 11 skoler, således at vi kunne sende invitation til 16 af kommunens 29 folkeskoler. Til mødet kom der repræsentanter fra 4 af skolerne!

De fremmødte lærere havde mange gode ideer til forbedring af naturfagsundervisningen, men som koordinator placeret ret isoleret i for-

hold til naturfagslærernes dagligdag - både geografisk og organisatorisk - er koordinatorrollen i nogen grad blevet nedprioriteret.

I december 2012 blev der nedsat en arbejdsgruppe, der skal komme med udspil til udvikling af naturfagsundervisningen i Viborg Kommune. Jens er med i denne arbejdsgruppe, hvor han vil forsøge at leve op til koordinatorambitionerne!

Lærerkurser

Vi har i årets løb gennemført en række korte inspirationskurser primært målrettet lærere. Interessen for kurserne er imidlertid meget begrænset, hvorfor vi da også har måttet aflyse flere af kurserne. Hvor det er relevant har vi inviteret naturvejlederkollegaer fra vores midt- og vestjyske naturvejledernetværk, hvilket har vist sig at være et godt løft til kurserne, eftersom netop udvekslingen af ideer er en vigtig del af kursernes afkast for deltagerne.

Vi fortsætter i 2013 med at udbyde disse korte kurser, og forsøger at tilpasse dem bedst muligt til lærernes ønsker.

Kurserne annonceres over Fællesnettet, hvilket måske ikke er det mest egnede forum. Også den vinkel skal vi have revurderet.

A-husforeningen

Vi opsnappede et nødsignal fra A-husforeningen, der var røget ind i en stilstandsperiode. Naturskolen meldte sig ind i foreningen, og på generalforsamlingen i foråret 2012 blev Vibe valgt som formand, hvorefter hun bakket op af resten af naturskolens medarbejdere, er gået i gang med at få systemet med de små A-huse på sporet igen og måske udbygget til et større geografisk område end nu.

Hærvejsherberget

2012 var herbergets 5. sæson og også den hidtil bedste. Besøgstallet i herbergs perioden juni - august var i år 391 eller gennemsnitlig 4,3 gæster pr. dag. Da vi har plads til 36 er der rige muligheder for vækst på dette felt.

Herbergsgæsterne fylder således i underkanten af 30.000 kr. på indtægtsiden, foruden at det udvider naturskolens kontaktflade med en spændende turistgruppe.

Naturens Dag

Som en reaktion på at Naturstyrelsen Kronjylland valgte en anden model på Skovens Dag, som medførte, at arrangementet ikke blev holdt på Hald i 2012, blev naturskolen opfordret til i stedet at arrangere Naturens Dag sammen med de grønne organisationer, der tidligere var med til Skovens Dag. Naturens Dag blev afviklet 9. september 2012 med i størrelsesorden 400 gæster, og mange aktive foreninger.

Det er allerede besluttet at holde et tilsvarende arrangement 8. september 2013.

De Fem Halder

Foruden at være betegnelse for Halds placering i landskabet gennem de seneste 800 år er ”De Fem Halder” navnet på en forening oprettet med det formål at arbejde for at bringe dette turismål mere frem i lyset. Naturstyrelsen Kronjylland har lagt sig i selen og fået fremstillet en rammeplan, der forventes godkendt i alle relevante instanser først i 2013, hvorefter der kan arbejdes mere målrettet på planens mange delelementer.

Jens har fra starten på dette arbejde været Viborg Kommunes repræsentant i De Fem Halders bestyrelse, og tog her i december initiativ til en reorganisering af bestyrelsen, som nu med Jesper Hjerminde

som formand er gearet til at spille aktivt med i Naturstyrelsen og Viborg Kommunes bestræbelser for at skabe nye muligheder for besøgende i området.

Naturskolen forventer også fremover at spille en central rolle i den fremtidige formidling af de fem Halder for besøgende.

Det første konkrete delprojekt bliver etableringen af legepladsen ”Børnenes Hald”, der vil kræve en del arbejde i 2013.

Bookingsystem

Monika satte i årets løb et nyt bookingsystem i søen, hvor vores gæster via hjemmesiden udfylder et skema med grundoplysninger, hvilket har lettet bookingprocessen meget.

Personale

Det faste personale har i 2012 uændret bestået af:

Jens Frydendal - naturskoleleder (skov- og landskabsingeniør)

Jan Jensen - naturvejleder (geolog)

Sari Lange - naturvejleder (skovarbejder og familieterapeut)

Vibe Winckles - naturvejleder (lærer og historieformidler) 32 timer

Niels Lindgaard - servicemedarbejder (tømrer) 25 timer

Monika Frederiksen - sekretær 16 timer

Derudover har vi stort set hele tiden haft en eller flere praktikanter tilknyttet i forskellige sammenhænge - til stor glæde for naturskolens medarbejdere og forhåbentligt også for praktikanterne.

Hvordan gik det med planerne for 2012?

	Plan	Resultat
Jubilæum	24. oktober har Naturskolen i Viborg Kommune 25 års jubilæum. Det vil vi gerne fejre bl.a. med at udgive en bog med alle vores erfaringer fra de 25 år.	Vi fik lavet bogen og holdt et godt jubilæumsarrangement.
Nyt bookingsystem	Det nye bookingsystem via hjemmesiden skal promoveres overfor brugerne, så vi sparer tid og brugerne kan booke når på døgnnet de har tid.	Systemet fungerer upåklageligt
Børnenes Hald	Sammen med Foreningen De 5 Halder, Naturstyrelsen og Niels Bugges Kro arbejder vi på at etablere en legeplads mellem naturskolen og kroen.	Som antydnet ovenfor har det været nødvendigt med en reorganisering af bestyrelsen, men herefter forventer vi at projektet kommer i god gænge.
Opvarmning i Herberget	Vi håber til efteråret 2012 at kunne opstille en brændeovn i Herberget, så vi kan	Projektet blev udsat, da der kræves en egentlig byggetilladelse, hvilket vil kræve større forbe-

	strække overnatnings-sæsonen.	redelse.
Brændeovn i Jægerhytten	Den nuværende pejs giver for lidt varme og er for langsom til at opvarme Jægerhytten. Den vil vi gerne erstatte med en brændeovn.	Der står nu en fin Bekkasinovn, som har gjort Jægerhytten langt mere anvendelig end tidligere.
Udvikling af tilbud til 10. kl.	Vi håber at få gang i samarbejdet med 10'eren om aktiviteter for de helt store elever.	Her er ikke sket det store endnu, men indsatsen fortsætter i 2013.

Hvordan gik det med perspektiver i 2012

I bestræbelser på at få naturskolen mere integreret i folkeskolernes dagligdag vil vi i 2012 lægge vægt på følgende tre temaer i det kommende år:

- **Natur og teknologi - et tema til de bogligt stærke.**
Mange af naturskolens tilbud har i forvejen et stærkt naturfagligt indhold. Vi vil udvikle denne side af tilbuddene og sikre at det kommunikeres ud til naturfagslærerne.
- **Sådan understøtter naturskolen fælles mål**
Vi vil i videst mulig udstrækning forsøge at koble tilbuddene til Fælles Mål, både af hensyn til lærernes vurdering af, hvordan et naturskolebesøg kan spille sammen med øvrige planlægning af undervisningen og dels som en inspiration for naturskolens medarbejdere til i højere grad at tænke aktivite-

terne sammen med den undervisning, der foregår på skolerne.

- **Erfaringer med udeskoler – naturskolens bidrag til inklusion**

5 skoler har p.t. gang i en eller anden form for udeskoleaktivitet. Naturskolen vil gerne understøtte disse aktiviteter både med aktiv medhjælp og en eller anden form for koordinerende funktion, så vi sikre at erfaringer og ideer opsamles og videreformidles.

Beskrivelsen af naturskolens tilbud i NaturskolebogeN, hvor de er forsøgt koblet op på Fælles Mål har været skridt i den retning perspektiverne lægger op til. Funktionen som naturfagskoordinator burde være et godt afsæt til yderligere at forfølge perspektiverne, og det kommende arbejde med udvikling af naturfagene bør kunne danne en god ramme for at komme videre ad denne vej.

Perspektiver for 2013

Ovenpå et jubilæumsår og efter at have udgivet NaturskolebogeN vil et hovedperspektiv i 2013 være at ”genopfinde” naturskolen, forstået på den måde, at vi vil se kritisk på vores vante arbejdsgange med henblik på at sortere dårlige vaner væk og udtænke nye vinkler på det at være naturskole.

Samtidig med denne lidt indadskuende vinkel vil vi udnytte alle vores udadvendte kontaktflader til i stadig højere grad at bringe naturskolen i spil som attraktiv medspiller i alle relevante sammenhænge:

- Arbejdsgruppen, der arbejder med udvikling af naturfag i ViborgKommune.
- A-husforeningen
- De fem Halder

- Netværket omkring Naturens Dag
- Levende Kulturspor - samarbejde mellem Randers, Viborg, Silkeborg og Horsens Kommuner
- Turistforeningen - hvor naturskolen netop har meldt sig ind
- Samt alle andre enkelte samarbejdspartnere